

Geachte mevrouw Keijzer, Geachte overige betrokken bewindspersonen en ambtenaren,

Allereerst zijn wij verheugd om te vernemen dat de rijksoverheid aangeeft rekening te willen houden met de bescherming van de volksgezondheid tegen radiofrequente elektromagnetische velden (hierna te noemen 'straling').

Het besluit dat nu voorligt geeft echter blijk van het tegenovergestelde. Wij willen u dan ook verzoeken om af te zien van de wijziging van het Frequentiebesluit en eerst nader onderzoek te doen naar de onderstaand vermelde zaken. De beantwoording van de 7 vragen uit het IAK geven namelijk een onjuist beeld. Onderstaand de reactie op het IAK.

Verdichting mobiele telecomnetwerken

U stelt dat na 2020 een 'verdichting' plaats vindt van de mobiele telecomnetwerken. Wij vinden het zeer zorgwekkend dat u deze verdichting nastreeft terwijl bekend is dat gezondheidsrisico's niet zijn uit te sluiten. Daarnaast is het onwenselijk dat u dit wilt laten gebeuren *zonder* dat hier eerst een inhoudelijk maatschappelijk debat over heeft plaats gevonden waarbij burgers eerlijk geïnformeerd zijn over de gezondheidsrisico's. **Het gevolg van de door u gewenste 'verdichting' is dat het voor burgers zo goed als onmogelijk wordt om (intensieve) straling in hun directe leefomgeving te vermijden.** Dit betreft dus een behoorlijk ingrijpende keuze van de rijksoverheid die substantiële gevolgen heeft met name voor burgers die nu al gezondheidsklachten ervaren door straling.

Gezondheidsraad sluit gezondheidsrisico's niet uit

U stelt dat de Gezondheidsraad recent heeft geadviseerd om de ICNIRP-richtlijnen te gebruiken als basis voor het blootstellingsbeleid. Maar u vergeet hierbij te vermelden dat de **Gezondheidsraad ook heeft geconstateerd dat niet is uit te sluiten dat het optreden van kanker, verminderde mannelijke vruchtbaarheid, slechtere zwangerschapsuitkomsten en geboortefwijkingen samenhangen met blootstelling aan radiofrequente elektromagnetische velden.** De Gezondheidsraad adviseert dan ook om voorzorg toe te passen en blootstellingen zo laag mogelijk te houden.

Daarnaast adviseert de Gezondheidsraad om meer onderzoek te doen naar de gezondheidseffecten van straling. We zien hier in het besluit echter geen informatie over terugkomen. Wij willen de overheid dan ook adviseren om eerst onafhankelijk en breed onderzoek te laten doen naar de biologische- en cumulatieve effecten van langdurige blootstelling aan straling en naar de gezondheidseffecten van interferentie vanwege de grote hoeveelheid van zendtechnieken en frequenties die tegelijkertijd in onze leefomgeving worden uitgezonden. Verder valt het op dat u ook het advies van de Gezondheidsraad negeert om de 26 GHz frequenties voorlopig niet te gaan benutten omdat er in het geheel nog geen inzicht is in de gevolgen van deze frequenties voor de volksgezondheid. U gebruikt in het besluit dus blijkbaar vooral de uitspraken die u goed uitkomen.

ICNIRP-limieten zeer discutabel

Het is u ongetwijfeld ook bekend dat **de richtlijnen van de private organisatie ICNIRP al jarenlang ter discussie staan vanwege een zeer eenzijdige selectie**

van onderzoeken en belangen-verstrengeling met de telecomindustrie[\[1\]](#). We willen u dan ook adviseren om in plaats van de ICNIRP-richtlijnen voortaan de veel lagere en realistischere SBM 2015-richtlijnen te hanteren als blootstellingslimieten.

Gemeenten en provincies worden buitenspel gezet

U geeft aan landelijk uitputtende regels te willen hanteren die voorrang hebben op provinciale en gemeentelijke regels. Dit betekent dat gemeenten en provincies hun autonomie op dit punt kwijt raken, terwijl de Omgevingswet er nu juist voor bedoeld is om in te kunnen spelen op lokale situaties. Wij vinden het van groot belang dat gemeenten en provincies, conform de *Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht*, ook in de toekomst hun eigen lagere limieten kunnen blijven stellen ter bescherming van burgers tegen straling. Dat er een 'lappendeken' van verschillende decentrale regels ontstaat is gewoon iets waar een goed registratiesysteem voor benodigd is, maar het rechtvaardigt geenszins het volledig buitenspel zetten van gemeenten en provincies.

Bestuursrechter oordeelt dat gemeenten gezondheidsbelangen moeten meewegen

Aanvullend hierop willen wij u erop attenderen dat een bestuursrechter op 18 december 2020 **heeft geoordeeld**[\[2\]](#) **dat gemeenten gezondheidsbelangen van burgers die gevoelig zijn voor straling mee moeten wegen in hun lokale antennebeleid**. Daarnaast heeft de rechtbank geoordeeld dat niet uitgesloten kan worden dat ook bij een veldsterkte *ver onder* de blootstellingslimieten sprake is van verhoogde gezondheidsrisico's. Uw besluit om afwijkende lokale regelgeving onmogelijk te maken en de risicovolle ICNIRP-limieten landelijk vast te leggen is dan ook in strijd met deze uitspraak.

Burgers worden buitenspel gezet

U stelt dat er geen gevolgen zijn voor burgers en het milieu. Dat is volkomen onjuist. Er zijn enorm grote gevolgen voor burgers en het milieu. U kiest er echter voor om hiervan weg te kijken, dat is iets anders. Burgers worden geconfronteerd met onwrikbare risicovolle veel te hoge blootstellings-limieten waar ze in het geheel niets meer tegenin kunnen brengen. Straling wordt ongevraagd opgedrongen in ieders persoonlijke leefomgeving. Alle signaleringen en waarschuwingen die al jarenlang door diverse wetenschappers, artsen, ervaringsdeskundigen, burgergroepen en belangenorganisaties worden aangedragen worden structureel door u genegeerd. En ook de effecten van straling op dieren en de natuur zijn inmiddels ruimschoots aangetoond. Zij kunnen niet namens zichzelf spreken, maar ook flora en fauna verdienen bescherming.

Waar blijft het beleid voor mensen die gezondheidsklachten ervaren door straling?

Met name de groep mensen die nu al gezondheidsklachten ervaren door straling is al heel erg vaak door diverse belangenorganisaties bij u onder de aandacht gebracht[\[3\]](#).

Hoe kan het toch dat deze groep mensen desondanks structureel wordt genegeerd? Waar kunnen zij nog wonen en leven als overal straling is?

Hun grondwettelijke rechten op onaantastbaarheid van het lichaam (art. 11), de bewoonbaarheid van het land (art. 21) en het recht dat de overheid maatregelen

moet treffen ter bevordering van de volksgezondheid (art. 22) worden hiermee ernstig geschonden. Wij vinden dan ook dat het een taak is van de overheid om te zorgen dat deze groep mensen in stralingsarme gebieden[4] kunnen wonen en leven, zodat zij op een menswaardige manier kunnen meedoen aan de samenleving en zij niet als stralingsvluchteling[5] door het leven hoeven te gaan.

Limieten worden al toegepast, dit besluit is dus niet nodig

Bij de beschrijving van het probleem stelt u dat de blootstellingslimieten in de praktijk al worden toegepast en nageleefd in Nederland. Daarmee geeft u dus aan dat er eigenlijk geen probleem is. De limieten worden al nageleefd, daar zijn dus geen nieuwe landelijke regels voor nodig.

Verder stelt u dat als ieder bevoegd gezag eigen regels opstelt, dit kan leiden tot onduidelijkheid en onzekerheid bij burgers. Maar burgers zijn vooral gebaat bij (lokale) overheden die daadwerkelijk rekening houden met de feitelijke gezondheidseffecten van straling in hun eigen leefomgeving. Het is dan ook heel erg belangrijk dat gemeenten lokaal eigen regels op kunnen blijven stellen. Burgers zitten helemaal niet te wachten op een fictieve papieren werkelijkheid[6]. Dit wijzigingsbesluit geeft vooral de zekerheid dat burgers wel degelijk gezondheidsrisico's lopen en dat de rijksoverheid dat geen probleem vindt.

Tweede Kamer buitenspel gezet

Niet alleen gemeenten, provincies en burgers worden buitenspel gezet, maar ook de Tweede Kamer wordt omzeilt door dit te regelen in een wijziging van een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) in plaats van via een wetsvoorstel. Een AMvB hoeft niet langs de Tweede Kamer, maar kan simpelweg geregeld worden door de staatssecretaris van EZK en de Ministerraad. Gezien de enorme impact van dit voorgenomen besluit lijkt ons dit zeer onwenselijk en ongepast.

Daarnaast is het ons opgevallen dat de bespreking in de Tweede Kamer van het Advies van de Gezondheidsraad over 5G en Gezondheid eerst is uitgesteld (8 oktober) en daarna is geannuleerd (10 december). Wij willen de staatssecretaris dringend oproepen om dit onderwerp alsnog op de agenda te zetten, zodat de Tweede Kamer wordt betrokken bij dit belangrijke onderwerp.

Tot besluit

Samenvattend willen wij de rijksoverheid hierbij dringend verzoeken om van deze wijziging van het Frequentiebesluit af te zien en eerst te zorgen voor deugdelijk onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek; een inhoudelijk maatschappelijk debat; de Tweede Kamer hierbij te betrekken; gemeenten en provincies hun autonomie te laten behouden; burgers serieus te nemen en stralingsarme gebieden te regelen voor mensen die gezondheidsklachten ervaren door straling.

Tot slot willen wij u herinneren aan de vergelijkbare situaties rondom o.a. Roken, Asbest en Chroom6, waarbij alle signaleringen en waarschuwingen ook jarenlang ten onrechte structureel werden genegeerd, met veel onnodige gezondheidsschade tot gevolg. En recent zagen we alle bewindslieden weer weggijken en naar anderen wijzen bij de Toeslagenaffaire.

U kunt de verantwoordelijkheid niet afwentelen op de Europese Commissie, de Gezondheidsraad of de ICNIRP. **U heeft hierin ook zelf een eigen morele en maatschappelijke verantwoordelijkheid.** We hebben u heel vaak (o.a. bij eerdere internetconsultaties en ook persoonlijk) geïnformeerd, u kunt straks echt niet zeggen dat u het niet wist!